

دانشکده علوم پایه
گروه ریاضی

پایان نامه کارشناسی ارشد ریاضی گرایش جبر

عنوان:
تشخیص‌پذیری برخی از گروه‌های خطی خاص تصویری به
وسیله مرتبه عناصر

استاد راهنما:
دکتر غلامرضا رضایی‌زاده

استاد مشاور:
دکتر ندا آهنجیده

توسط:
سید سعید خشت زر

آذر ۱۳۹۰

چکیده. فرض کنیم G یک گروه متناهی و $\omega(G)$ مجموعه‌ی مرتبه‌ی عناصر G باشد. را تعداد کلاس‌های یکریختی از گروه‌های متناهی H نمایش می‌دهیم که $\omega(H) = \omega(G)$. به منظور بدست آوردن شناخت کلی برای تشخیص پذیری گروه‌های خطی خاص تصویری به وسیله‌ی مرتبه‌ی عناصر، این گروه‌ها در ابعاد پایین مورد مطالعه قرار می‌گیرند. در مطالعه‌ی این پایان نامه نشان می‌دهیم که برای $G = PSL(3, q)$ که $q = 11, 13, 19, 23, 25, 27$ است و برای $G = PSL(5, 4)$ شبه تشخیص‌پذیر است و گروه $PSL(7, 4)$ شبه تشخیص‌پذیر است.

کلمات کلیدی. شبه تشخیص‌پذیری – تشخیص‌پذیری – گراف اول.

فهرست مندرجات

۱	۱	مقدمه‌ای بر گروه‌های متناهی
۲	۱.۱	گروه جایگشتی
۸	۲.۱	قضایای سیلو
۱۱	۳.۱	سری زیر نرمال
۱۳	۴.۱	گروه‌های پوچتوان
۱۹	۵.۱	گروه‌های حل‌پذیر
۲۳	۶.۱	گروه فروینیوس
۲۶	۲	رده‌بندی گروه‌های ساده متناهی

۲۷	قضیه‌ی رده‌بندی گروه‌های ساده‌ی متناهی	۱.۲
۲۸	گروه‌های خطی	۲.۲
۳۵	گروه‌های ساده پراکنده و ساده‌ی نوع لی	۳.۲
۴۲	تشویص‌پذیری گروه ساده $PSL(3, q)$ برای q خاص	۳
۴۳	مقدمه	۱.۳
۴۴	نتایج اولیه	۲.۳
۵۳	تشویص‌پذیری گروه $PSL(3, q)$ برای q خاص	۳.۳
۷۲	شبه تشویص‌پذیری به وسیله مرتبه‌ی عناصر	۴
۷۳	مقدمه	۱.۴
۷۴	نتایج اولیه	۲.۴
۸۰	نتایج اصلی	۳.۴

۸۷

واژه‌نامه فارسی به انگلیسی

۸۸

واژه‌نامه انگلیسی به فارسی

۹۱

منابع

فهرست نمادها

$\mathbb{Z}_n$	مجموعه‌ی اعداد صحیح به پیمانه n
$M_n(R)$	مجموعه‌ی ماتریس‌های $n \times n$
$GL_n(R)$	گروه خطی عام
$SL_n(R)$	گروه خطی خاص
$PSL_n(R)$	گروه خطی خاص تصویری
$\mathbb{S}_3$	گروه متقارن از درجه ۳
$\leq$	علامت زیرگروه
$\det A$	دترمینان ماتریس A
$\cap$	اشتراك
$C_G(S)$	مرکزساز S در G
$\cup$	اجتماع
$\subseteq$	شمول
∞	علامت بینهایت
$<>$	علامت زیرگروه تولید شده
$Aut(G)$	گروه خودریختی
$\trianglelefteq$	علامت زیرگروه نرمال
G/N	گروه خارج قسمتی
$\Leftrightarrow$	اگر و تنها اگر
$O_\infty(G)$	رادیکال حل‌پذیر
	چهار

$\cong$

یکریختی

 $\mathbb{S}_\Omega$ گروه تقارن مجموعه Ω $\mathbb{S}_n$ گروه متقارن درجه n $\mathbb{A}_n$ گروه متناوب درجه n $[x, y] = x^{-1}y^{-1}xy$ جایه‌جاگر x و y G'

زیرگروه جایه‌جاگر (مشتق)

 ω^G مدار شامل ω G_ω پایدارساز ω $\text{Out}(G)$

خودریختی‌های خارجی

 $\text{Syl}_p(G)$ مجموعه‌ی تمام سیلو p – زیرگروه‌های G $G^i = [G^{i-1}, G]$ عضو i -ام سری مرکزی پایینی $F(G)$

زیرگروه فیتینگ

 $G^{(i)}$ مشتق i -ام $\equiv$

معادل

پیشگفتار

در نظریه‌ی پیشرفته‌ی گروه‌های متناهی بسیاری از ریاضی‌دانان متمایل به مطالعه در مورد تشخیص‌پذیری گروه‌ها شدند به این صورت که ویژگی خاصی از یک گروه را مد نظر قرار می‌دهند و گروه‌هایی را که دارای چنین ویژگی هستند در حد یک‌ریختی رده‌بندی می‌کنند. از چنین ویژگی‌هایی می‌توان به مرتبه عناصر گروه اشاره کرد. همچنین تشخیص‌پذیری و شبه تشخیص‌پذیری به وسیله ویژگی دیگری از گروه مثل گراف اول نیز قابل بررسی است. ثابت شده است که گروهی که به وسیله‌ی گراف اولش تشخیص‌پذیر به وسیله‌ی مرتبه‌ی عناصر نیز تشخیص‌پذیر است در حالی که عکس این موضوع همیشه برقرار نیست. هدف از مطالعه‌ی این پایان نامه بررسی تشخیص‌پذیری و شبه تشخیص‌پذیری برخی از گروه‌های ساده متناهی نوع لی می‌باشد. در فصل اول مقدمه‌ای بر گروه‌های متناهی ذکر کرده‌ایم که در واقع پیش‌نیازی برای اثبات قضایای اصلی می‌باشد در فصل دوم رده‌بندی گروه‌های ساده‌ی متناهی را آورده‌ایم در واقع در این فصل بیشتر بر مرتبه‌ی گروه‌های ساده‌ی نوع لی و پراکنده تأکید داریم. در فصل سوم تشخیص‌پذیری گروه ساده‌ی $PSL(3, q)$ برای q خاص را بررسی خواهیم کرد در واقع نشان خواهیم داد که گروه $PSL(3, q)$ برای $q = 11, 13, 19, 23, 25, 27$ گروهی تشخیص‌پذیر و برای $q = 29, 41$ گروهی -2 - تشخیص‌پذیر است و در پایان در فصل ۴، تشخیص‌پذیری گروه $PSL(4, 7)$ و شبه تشخیص‌پذیری $PSL(5, 4)$ را بررسی خواهیم کرد. لازم به ذکر است که بیشتر مطالب فصل ۳ و ۴ به ترتیب برگرفته از منابع [۷]، [۹]، [۱۲]، [۱۳]، [۱۴] و [۱۸] می‌باشد.

فصل ۱

مقدمه‌ای بر گروه‌های متناهی

در این فصل تعاریف و قضایای مقدماتی مورد نیاز فصل‌های اصلی پایان‌نامه آورده شده است. اکثر مطالب این فصل برگرفته از منابع [۲۰] و [۲۱] می‌باشد. در این فصل مروری بر گروه جایگشتی، قضایای سیلو، گروه‌های پوچتوان و حل‌بزیر و گروه‌های فربنیوس را خواهیم داشت.

۱.۱ گروه جایگشتی

از آنجایی که در بخش‌های بعدی از مفاهیمی در نظریه گروه‌های جایگشتی استفاده می‌کنیم پس در این بخش تعدادی از لم‌ها و قضایای مربوط به این مفاهیم را ارائه خواهیم کرد.

تعریف ۱.۱.۱ فرض کنیم Ω یک مجموعه است. در این صورت هر زیرگروه S_Ω یک گروه جایگشتی نامیده می‌شود. اگر G گروه باشد، آن‌گاه هر هم‌ریختی $\rho : G \rightarrow S_\Omega$ یک نمایش جایگشتی G نامیده می‌شود. در حالتی که ρ یک به یک باشد آن را نمایش باوفا می‌نامیم. اگر $n = |\Omega|$ عددی متناهی باشد، آن‌گاه n را درجه نمایش می‌نامیم. با استفاده از تعریف بالا دیده می‌شود اگر ρ نمایش جایگشتی باوفا باشد، آن‌گاه G با یک گروه جایگشتی روی Ω یکریخت است. اگر G یک گروه جایگشتی باشد یعنی $S_\Omega \leq G$ ، آن‌گاه نمایش شمول $S_\Omega \rightarrow G$ یک نمایش جایگشتی برای G است.

تعریف ۲.۱.۱ گوییم گروه G بر مجموعه Ω عمل می‌کند هرگاه نگاشت:

$$\Omega \times G \rightarrow \Omega$$

$$(\omega, g) \mapsto \omega^g, \quad \forall \omega \in \Omega, \quad \forall g \in G$$

وجود داشته باشد به طوری که داشته باشیم:

$$(الف) \text{ برای هر } \omega \in \Omega, \omega^1 = \omega;$$

$$(ب) \text{ برای هر } \omega \in \Omega \text{ و هر } g, h \in G. (\omega^g)^h = \omega^{gh}$$

که ۱ عضو خنثی گروه است و $\omega^1 = \omega$ به این معناست که اثر عضو خنثی بر هر عضو Ω تغییری در آن عضو ایجاد نمی‌کند.

لم ۱.۱.۱ فرض کنیم G بر مجموعه Ω عمل می‌کند. در این صورت هم‌ریختی

$$\varphi : G \rightarrow S_G$$

$$g \longmapsto \varphi_g$$

وجود دارد. یعنی φ یک نمایش جایگشتی برای G است که آن را نمایش حاصل از عمل می‌نمایم.

□

برهان. [۲۱]

تعریف ۳.۱.۱ هسته همیرختی بالا هسته عمل G بر Ω نامیده می‌شود که آن را با N نمایش می-

دهیم:

$$N = \text{Ker} \varphi = \{g \in G \mid \omega^g = \omega, \forall \omega \in \Omega\}$$

اگر $N = 1$ گروه بدیهی باشد، آن‌گاه عمل G بر Ω باوفا نامیده می‌شود.

تعریف ۴.۱.۱ فرض کنیم گروه G روی مجموعه Ω عمل می‌کند. اگر $\Omega \subseteq \Delta$ و $H \leq G$ باشد،

آن‌گاه Δ^H چنین تعریف می‌شود:

$$\Delta^H = \{\delta^h \mid \delta \in \Delta, h \in H\}$$

اگر $\Delta \subseteq \Delta^H$ ، آن‌گاه گوییم Δ تحت H پایاست. در این حالت H روی Δ عمل می‌کند. واضح است که Δ^H زیرمجموعه‌ای از Ω است. اگر $\omega \in \Omega$ باشد، آن‌گاه ω^G را مدار شامل ω می‌نماییم. در حالت $\omega^G = \Omega$ گوییم G روی Ω انتقالی عمل می‌کند.

لم ۲.۱.۱ فرض کنیم G روی مجموعه Ω عمل می‌کند. در این صورت:

(الف) G روی هر مدار انتقالی عمل می‌کند؛

(ب) اگر $\omega \in \Omega$ و $\delta \in \omega^G$ ، آن‌گاه $\delta^G = \omega^G$ ؛

(پ) فرض کنیم $\Omega \subseteq \Delta \neq \emptyset$ تحت G پایاست. در این صورت Δ مداری برای G است اگر و تنها اگر

به ازای $\Delta \in \Omega$ عنصر $g \in G$ وجود داشته باشد به گونه‌ای که $\delta_1 = \delta_2 = \omega^g$:

(ت) مجموعه مدارهای G روی Ω افزایی برای Ω تشکیل می‌دهند.

برهان. (الف) فرض کنیم ω^G مداری برای G است. اگر $x \in G$ و $\omega^g \in \omega^G$ باشد، آنگاه $\omega^{gx} \in \omega^G$ و این نشان می‌دهد که G روی ω^G عمل می‌کند. چون $\omega^{gx} = \omega^g \omega^x \in \omega^G$ روی ω^G انتقالی عمل می‌کند.

(ب) اگر $\delta \in \omega^G$ باشد، آنگاه $\delta = \omega^g$ که $g \in G$

$$\delta^G = \{\delta^x \mid x \in G\} = \{\omega^{gx} \mid x \in G\} = \omega^G.$$

(پ) اگر Δ مداری برای G باشد، آنگاه به ازای $\omega \in \omega^G$ و $\delta_1, \delta_2 \in \Delta$. بنابراین برای $\Delta = \omega^G$ بتوان نوشت $\delta_1 = \omega^{g_1}$ و $\delta_2 = \omega^{g_2}$ که $g_1, g_2 \in G$. اگر قرار دهیم $g = g_1^{-1} g_2$ آنگاه:

$$\delta_1^g = (\omega^{g_1})^g = \omega^{g_1 g} = \omega^{g_2} = \delta_2.$$

برعکس فرض کنیم به ازای هر $\Delta \in \Omega$ عنصر $g \in G$ وجود داشته باشد به گونه‌ای که $\delta_1 = \delta_2 = \omega^g$. فرض کنیم $\Delta \subseteq \omega^G$ و مجموعه ω^G را در نظر بگیریم. چون Δ تحت G پایا فرض شده پس از طرف دیگر اگر $\Delta \subseteq \omega^G$ باشد، آنگاه Δ را به فرض به ازای $\omega \in \omega^G$ و $\delta \in \Delta$ می‌دهد که $\omega^G \subseteq \omega^G$ و حکم ثابت می‌شود.

(ت) چون مدار ω^G شامل ω است، پس $\omega^G = \bigcup_{\omega \in \Omega} \omega$. اگر ω_1^G و ω_2^G دو مدار باشند و آنگاه $\omega_1^G \cap \omega_2^G \neq \emptyset$:

$$\exists g, h \in G \text{ s.t } \omega_1^g = \omega_2^h \Rightarrow \omega_1^{gh^{-1}} = \omega_2 \Rightarrow \omega_2 \in \omega_1^G$$

در نتیجه بنابر (ت) داریم $\omega_1^G = \omega_2^G$ و قضیه ثابت می‌شود. $\square$

مثال ۱.۱.۱ (الف) $\Omega = \{1, 2, 3, \dots, n\}$ روى مجموعه انتقالی عمل می‌کند.

(ب) گروه چهارتایی کلاین $V = \{(1), (1\ 2), (3\ 4), (1\ 2)(3\ 4)\}$ روى مجموعه $\Omega = \{1, 2, 3, 4\}$ دارای دو مدار شامل ۱ عبارت است از:

$$\Omega^V = \{\Omega^g \mid g \in V\} = \{1, 2\}$$

و به طور مشابه مدار شامل ۳ مجموعه $\{3, 4\}$ است. لذا با توجه به لم ۱.۷ قسمت (ب)، V روى دارای دو مدار است از این رو انتقالی نیست.

لم ۲.۱.۱ فرض کنیم G روى Ω عمل می‌کند و $\omega \in \Omega$. در این صورت

$$G_\omega = \{g \in G \mid \omega^g = \omega\}$$

زیر گروهی از G است که پایدارساز ω تحت G نامیده شده است.

برهان. [۲۱]. $\square$

تعريف ۵.۱.۱ فرض کنید Ω یک مجموعه و G یک گروه باشد به طوری که G روى Ω عمل می‌کند در این صورت زیر مجموعه Δ از Ω یک بلوک نامیده می‌شود هرگاه به ازای هر $g \in G$ داشته باشیم

$$(\Delta^g = \{\delta^g \mid \delta \in \Delta\}) \quad \Delta^g \cap \Delta = \emptyset \text{ یا } \Delta^g = \Delta$$

تذکر: اگر G روى Ω عمل کند بدیهی است که Ω و زیر مجموعه‌های تک عضوی Ω بلوک‌های بدیهی برای این عمل هستند.

تعريف ۶.۱.۱ فرض کنید G روى Ω به طور انتقالی عمل کند. گوییم G یک گروه جایگشتی اولیه است اگر و تنها اگر بلوک‌هایش بدیهی باشند. در غیر این صورت گوییم عمل غیر اولیه است و G را

گروه جایگشتی غیر اولیه گوییم.

قضیه ۱.۱.۱ فرض کنیم عمل G روی Δ غیر اولیه و Δ یک بلوک غیر اولیه است و قرار دهید $H = \{g \in G \mid \Delta^g = \Delta\}$. فرض کنیم R یک مجموعه مورب راست H در G است. در این صورت:

(الف) $\{\Delta^x, x \in R\}$ افزایی برای Ω است؛

(ب) اگر $\infty < |\Omega|, |\Omega| < |\Delta|$ ؛ آن‌گاه

(ج) H روی Δ انتقالی عمل می‌کند.

برهان. [۲۰]

لم ۴.۱.۱ اگر G روی Ω عمل کند و β یک بلوک باشد، آن‌گاه β^g برای هر $g \in G$ نیز یک بلوک است.

برهان. [۲۰]

تعريف ۷.۱.۱ اگر G روی Ω عمل کند و β یک بلوک باشد آن‌گاه بنا به لم قبل β^g برای هر $g \in G$ نیز یک بلوک است. همچنین طبق قضیه ۱.۱.۱، $R \subseteq G$ وجود دارد به قسمی که $\{\Delta^x, x \in R\}$ افزایی از Ω باشد. در این صورت $\{\Delta^x, x \in R\}$ را یک دستگاه اولیه برای G روی Ω می‌نامیم.

تعريف ۸.۱.۱ فرض کنیم G روی Ω عمل می‌کند و $k \in \mathbb{N}$ به طوری که $|\Omega| < k$. در این صورت G روی Ω — انتقالی عمل می‌کند هرگاه به ازای هر دو $x_1, \dots, x_k \in \Omega^k$ و $y_1, \dots, y_k \in \Omega^k$ وجود داشته باشد، به طوری که

$y_i = x_i^g$ ، $1 \leq i \leq k$ و $x_i \neq x_j$ ، $y_i \neq y_j$

لم ۵.۱.۱ هر گروه جایگشتی ۲-انتقالی اولیه است.

برهان. فرض کنیم G روی Ω به صورت ۲-انتقالی غیر اولیه عمل کند. در این صورت بلوک غیر اولیه Δ وجود دارد و بنابراین $\Omega \neq \Delta$ و $1 > |\Delta|$. فرض کنیم $a, b \in \Delta$ و $a \neq b$. همچنین بنا به فرض، $c \in \Omega$ وجود دارد، به طوری که $c \notin \Delta$ -انتقالی است، پس $g \in G$ وجود دارد به طوری که $(a, c) \in (a, b)^g = (a, c)$ و در نتیجه $b^g = c$ و $a^g = a$. بنابراین $a \in \Delta \cap \Delta^g$ که از آن نتیجه می‌گیریم $\Delta \cap \Delta^g \neq \emptyset$. اکنون چون Δ یک بلوک فرض شده است خواهیم داشت $\Delta = \Delta^g$. اما $c = b^g \in \Delta^g = \Delta$ که این یک متناقض با $c \notin \Delta$ است. بنابراین G باید اولیه باشد. $\square$

تعريف ۹.۱.۱ (عمل بدون نقطه ثابت). گوییم گروه عملکر A بدون نقطه ثابت روی گروه G عمل می‌کند هرگاه $1 = C_G(A)$. به طور مشابه عنصر $a \in A$ بدون نقطه ثابت روی گروه G عمل می‌کند هرگاه $1 = C_G(a)$.

تعريف ۱۰.۱.۱ (۱) فرض کنیم $\alpha \in \text{Aut}(G)$. گوییم α یک خودریختی بدون نقطه ثابت است، هرگاه برای هر $g \in G$ باشد به عبارت دیگر $1 = C_G(\alpha)$.
(۲) فرض کنیم $H \leq \text{Aut}(G)$. گوییم H بدون نقطه ثابت است، هرگاه هر $1 \neq \alpha \in H$ بدون نقطه ثابت روی G عمل کند.

۲.۱ قضایای سیلو

قضیه لاغرانژ بیان می‌دارد که مرتبه هر زیرگروه از گروه متناهی G ، مرتبه G را عاد می‌کند. اما نشان داده شده است که همیشه عکس قضیه لاغرانژ برقرار نیست. ولی اگر p یک عدد اول باشد و $|G| = p^k$ ، آنگاه ثابت می‌شود که G دارای زیرگروه مرتبه p^k است. این خاصیت مهم گروه‌های متناهی برای اولین بار توسط ریاضی‌دان نروژی، سیلو، در مورد گروه‌های جایگشتی ثابت شد. اما بعدها این قضیه در مورد گروه‌های متناهی مجرد توسط فروینیوس اثبات شد.

گرچه سیلو وجود زیرگروه‌های مرتبه p^k را که k بزرگترین عدد صحیح مثبتی است که p^k مرتبه G را عاد می‌کند، در G ثابت کرد، اما قضایای دیگر در مورد تعداد چنین زیرگروه‌ها و مزدوج بودن آن‌ها توسط سایر ریاضی‌دانان ثابت شد که به طور کلی از آن‌ها به قضایای اول، دوم و سوم سیلو نام برده می‌شود.

تعريف ۱.۲.۱ فرض کنیم p یک عدد اول است. گروه متناهی G یک p -گروه نامیده می‌شود هرگاه مرتبه G توانی از p باشد.

لازم به توضیح است هر زیرگروه و هر گروه خارج قسمتی یک p -گروه، p -گروه است.

گزاره ۱.۲.۱ مرکز هر p -گروه، نابدیهی است. به طور کلی اگر G یک p -گروه و N زیرگروه نرمال و نابدیهی G باشد، آنگاه $N \cap Z(G)$ نابدیهی است.

□ برهان. [۲۱].

تعريف ۲.۰.۱ فرض کنیم G یک گروه متناهی است و p یک مقسوم‌علیه اول G است. می‌توان نوشت $|G| = p^n m$ که m و n اعداد طبیعی‌اند به طوری که $(p, m) = 1$. در این حالت هر زیرگروه G

از مرتبه p^n یک سیلو p -زیرگروه G نامیده می‌شود. مجموعه تمام سیلو p -زیرگروه‌های G را با $\text{Syl}_p(G)$ نمایش می‌دهیم.

لم ۱.۲.۱ فرض کنیم G یک گروه متناهی است و $|G| = p$. فرض کنید P یک سیلو p -زیرگروه G است. در این صورت به ازای هر زیرگروه H از G عنصر $x \in G$ وجود دارد به گونه‌ای که $H \cap P^x$ یک سیلو p -زیرگروه H باشد.

□ برهان. [۲۱].

قضیه ۱.۲.۱ قضیه اول سیلو. فرض کنیم G یک گروه متناهی و $|G| = p$ یک عدد اول است. در این صورت G دارای سیلو p -زیرگروه است.

□ برهان. [۲۱].

قضیه ۲.۲.۱ قضیه دوم سیلو. اگر G یک گروه متناهی باشد، آن‌گاه هر دو سیلو p -زیرگروه متناهی G در G مزدوج‌اند به علاوه هر p -زیرگروه G مشمول در یک سیلو p -زیرگروه است.

برهان. فرض کنیم P یک سیلو p -زیرگروه G است و Q یک p -زیرگروه G باشد. بنا به لم ۱.۲.۱، عنصر $x \in G$ وجود دارد به گونه‌ای که $Q \cap P^x$ یک سیلو p -زیرگروه Q باشد. چون Q خود یک p -گروه است، پس

$$Q \cap P^x = Q \Rightarrow Q \subseteq P^x$$

چون $|P^x| = |P|$ ، پس $|P^x| = |Q|$ است. از این‌رو ثابت می‌شود هر p -زیرگروه G مشمول در یک سیلو p -زیرگروه G است. در حالت خاص اگر Q یک سیلو p -زیرگروه G باشد،

آنگاه از برابری مرتبه‌های Q و P^x نتیجه می‌شود $Q = P^x$ که ثابت می‌کند هر دو سیلو p -زیرگروه در G مزدوج‌اند.

لم ۲.۲.۱ فرض کنیم G یک گروه متناهی است و p عددی اول است، به طوری که $|G| \mid p$. فرض کنیم P یک سیلو p -زیرگروه G است. در این صورت $G \trianglelefteq P$ اگر و تنها اگر P تنها سیلو p -زیرگروه G باشد.

برهان. فرض کنیم $x \in G$. در این صورت P^x نیز یک سیلو p -زیرگروه G است. بنا به قضیه دوم سیلو تمام سیلو p -زیرگروه‌های G مزدوج‌اند. بنابراین P منحصر به‌فرد است اگر و تنها اگر $P^x = P$ نتیجه می‌دهد $P \trianglelefteq G$ و بر عکس.

قضیه ۳.۲.۱ قضیه سوم سیلو. تعداد سیلو p -زیرگروه‌های گروه متناهی G مقسوم‌علیه اولی از مرتبه G است و تعدادشان به پیمانه p همنهشت با یک است.

برهان. [۲۱].

۳.۱ سری زیر نرمال

تعريف ۱.۳.۱ فرض کنیم G یک گروه است. یک سری زیر نرمال برای G عبارت است از زنجیری از زیر گروه‌های زیر:

$$1 = G_0 \leq G_1 \leq G_2 \leq \cdots \leq G_n = G,$$

به طوری که $G_i \trianglelefteq G_{i-1}$ برای هر $i \leq n$ ، برقرار باشد.

در این حالت گروه خارج قسمتی $1 \leq i \leq n$ را عوامل سری زیر نرمال بالا می‌نامیم. چنان چه برای هر i داشته باشیم $G_i \trianglelefteq G$ ، آن‌گاه سری زیر نرمال بالا یک سری نرمال نامیده می‌شود به طوری که $G_i \trianglelefteq G_{i-1}$ برای هر $i \leq n$ ، برقرار باشد.

مثال ۱.۳.۱ برای هر گروه G ، سری $1 = G_0 \trianglelefteq G_1 \trianglelefteq \dots \trianglelefteq G_n = G$ یک سری نرمال است. به عنوان مثال دیگر گروه متقارن $\mathbb{S}_4$ را در نظر می‌گیریم و قرار می‌دهیم:

$$W = \{(1), (1\ 2)(3\ 4), (1\ 3)(2\ 4), (1\ 4)(2\ 3)\}.$$

می‌دانیم $W \trianglelefteq \mathbb{S}_4$. سری زیر

$$1 = G_0 \leq \{(1), (1\ 2)(3\ 4)\} = G_1 \leq W = G_2 \leq \mathbb{S}_4 = G_3$$

یک سری زیر نرمال برای $\mathbb{S}_4$ است که سری نرمال نمی‌باشد.

تعريف ۲.۳.۱ توسعی گروه. فرض کنیم گروه‌های N و H داده شده‌اند. گروه G را یک توسعی N توسط H می‌نامیم هرگاه G دارای زیر گروه نرمال M یک‌ریخت با N باشد به طوری که $G/M \cong H$.